

- آیا می‌دانید انسان اولیه چگونه نیازهایش را برطرف می‌کرد؟ ما چه طور؟
- انسان از زمان‌های دور تاکنون برای رفع نیاز با محیط پیرامون در ارتباط بوده است حتی بخشی از نیازهایش را با تغییر شکل محیط تأمین کرده است.
- ما نمی‌توانیم بدون این ارتباط به زندگی ادامه دهیم. دانش جغرافیا به ما کمک می‌کند که بدانیم چگونه از محیط استفاده کنیم تا به خود و محیط صدمه نزنیم!
- دانش جغرافیا، علم بررسی ارتباط متقابل انسان و محیط است که با داشتن دید ترکیبی به انسان کمک می‌کند بهتر زندگی کند.

درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

دوستان خوبم!

انسان و محیط طبیعی پیرامون او، دو عامل مهم در دانش جغرافیا به شمار می‌روند. دانش جغرافیا با بررسی ارتباط متقابل میان «انسان و محیط» به همهٔ انسان‌ها کمک می‌کند تا بهترین راه را برای زندگی کردن انتخاب کنند. بنابراین با آگاهی از محتوای این علم می‌توان با «هدف رفع نیاز» از محیط پیرامون استفاده کرد، بدون آن‌که صدمات جبران‌ناپذیری را بر انسان و محیط وارد کرد.

در درس اول کتاب جغرافیای ایران با موضوعات زیر بهتر آشنا می‌شویم:

- هدف از مطالعهٔ جغرافیا
- مفاهیم اساسی دانش جغرافیا
- کل‌نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا

چرا جغرافیایمانی خوانیم؟

از زمانی که انسان برای رفع نیازهایش، با محیط پیرامون ارتباط برقرار کرد، دانش جغرافیا به وجود آمد. بنابراین جغرافیا از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به شمار می‌رود. امروزه بسیاری از جغرافی‌دانان معتقد هستند که دانش جغرافیا به انسان کمک می‌کند تا با شناخت درست ویژگی‌های محیط طبیعی و انسانی و درک صحیح از روابط میان آن‌ها، بتواند بهتر زندگی کند.

واژهٔ جغرافیا

اولین بار توسط اراتوستن (دانشمند یونانی) به کار برده شده است و شامل کلمات (زمین) GEO و (ترسیم) GRAPHY است. اراتوستن برای اولین بار دانش جغرافیا را با مفهوم «مطالعهٔ زمین به عنوان جایگاه انسان» به کار برد.

شباهت مفهوم جغرافیا از دیدگاه اراتوستن با جغرافی‌دانان عصر حاضر

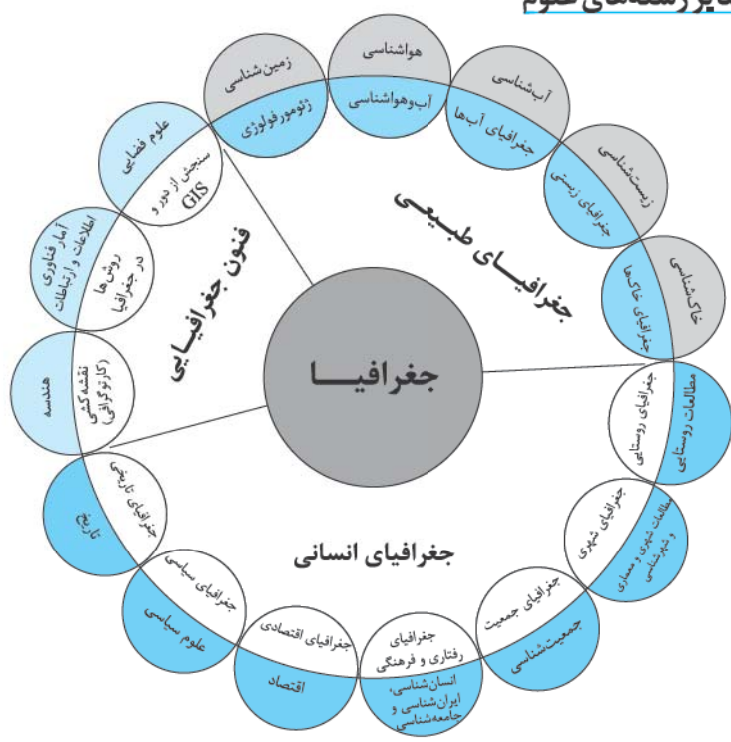
اراتوستن مانند جغرافی‌دانان کنونی معتقد بود انسان باید برای رفع نیازهایش با محیط پیرامون در ارتباط باشد. او نیز انسان و محیط را دو عامل مهم در علم جغرافیا می‌دانست.

😊 فراموش نکنیم!! ما نمی‌توانیم بدون ارتباط با محیط پیرامونمون به زندگی ادامه بدهیم.

با این همله تا انتهای کتاب به شکل‌های مختلف روبه‌رو خواهیم شد!!

ارتباط میان جغرافیا با سایر رشته‌های علوم

به شکل زیر نگاه کنید.

جغرافیای ایران دهم

بین جغرافیا و سایر رشته‌های علوم ارتباط وجود دارد:

- دانش جغرافیا می‌تواند با کمک‌گرفتن از علوم مختلف، به سؤالات خود پاسخ دهد.
 - دانش جغرافیا مانند پل ارتباطی میان رشته‌های مختلف علوم است و می‌تواند علوم طبیعی و انسانی را با یکدیگر پیوند دهد.
- شاخه‌های دانش جغرافیا: ① جغرافیای طبیعی ② جغرافیای انسانی ③ فنون جغرافیایی

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

از آن جایی که تمام فعالیت‌های انسان در مکان شکل می‌گیرد و هدف جغرافیا کمک به انسان است تا بتواند بهتر زندگی کند، مفاهیم اساسی دانش جغرافیا عبارت‌اند از:

① مکان ② روابط متقابل انسان با محیط

①- مکان

مکان، «جا» یا «محل معینی» از محیط است که انسان در آن زندگی می‌کند و برای رفع نیازهایش به فعالیت می‌پردازد. ⚠ در هر مکان پدیده‌های مختلفی (مثل خاک، آب، جاده‌ها، جمعیت، مواد اولیه) وجود دارند که به صورت جریانی پیوسته بر روی هم تأثیر می‌گذارند و از هم تأثیر می‌پذیرند؛ در نتیجه این ارتباط متقابل، مکان‌ها تغییر شکل می‌یابند.

②- روابط متقابل انسان با محیط

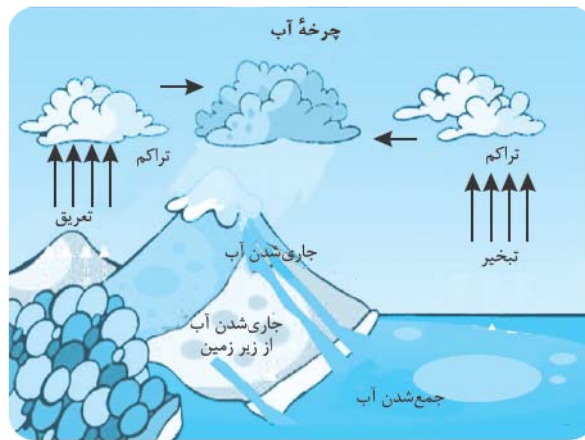
⚠ انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا به شمار می‌روند.

😊 *وجه شهادت میان اراتوستن و جغرافی‌دانان امروزی، در هر دو دیدگاه به انسان و محیط به عنوان دو عامل مهم توجه شده است.*

محیط طبیعی

از مجموعه پدیده‌های طبیعی تشکیل شده است که انسان در شکل‌گیری آن‌ها دخالتی نداشته است (درختان جنگلی، آبزیان دریایی، خاک، هوا و ...). محیط طبیعی اطراف ما، مجموعه‌ای متعادل است.

😊 *محیط طبیعی نظم و قانون دارد؛ به همین دلیل که متعادل است. آنگه مدل هرچه آب رو در زهنتون مرور کنین، به این نظم و قانون پی می‌برین.*

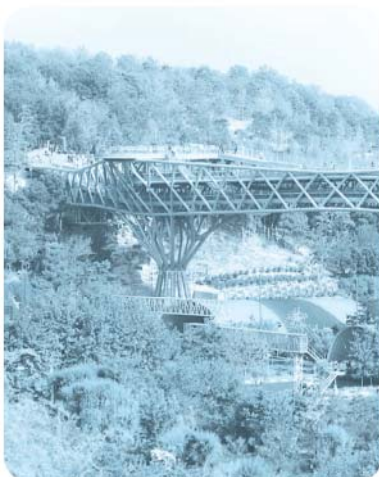

مدل چرخه آب

محیط جغرافیایی (تأثیر فعالیت انسان در محیط طبیعی)

انسان از ابتدای خلقت برای رفع نیازهایش با محیط طبیعی در ارتباط بوده است (عمل تنفس یکی از این موارد است).

هوش و استعداد انسان از یک طرف و در اختیار داشتن فناوری‌های جدید از طرف دیگر، میزان دسترسی و بهره‌برداری انسان از محیط پیرامون را افزایش داده است و سبب شده است محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل شود.

جغرافیا علم زندگی بهتر است

انسان در ارتباط با محیط طبیعی چگونه عمل می‌کند؟

همه ما برای رفع نیاز باید با محیط طبیعی پیرامون در ارتباط باشیم.

✓ گروهی از انسان‌ها، نیازهای خود را به گونه‌ای برطرف می‌سازند که به محیط پیرامون صدمات جبران‌ناپذیری وارد نمی‌شود (عملکرد مثبت). این دسته از افراد به توان و ظرفیت‌های محیط توجه کرده و به اندازه ظرفیت محیط، از آن استفاده می‌کنند (مانند کشاورزی و رفع نیاز).

✓ گروهی دیگر جهت تأمین نیازهای خود به بهره‌برداری سودجویانه از محیط می‌پردازند (عملکرد منفی) که در این صورت نه تنها محیط پیرامون را نابود می‌کنند، بلکه به تدریج با تخریب محیط، زمینه بهره‌برداری و رفع نیاز خود و سایر انسان‌ها را محدود می‌سازند. (مانند قطع بی‌رویه درختان جنگل).

چگونه می‌توان از ظرفیت‌های محیط طبیعی آگاهی یافت؟

شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست.

دانش جغرافیا با داشتن دید ترکیبی (کل‌نگری) به انسان کمک می‌کند تا محیط پیرامون خود را به خوبی بشناسد، سپس از آن استفاده کند.

کل‌نگری (دید ترکیبی) در جغرافیا

دید ترکیبی به جغرافی‌دان کمک می‌کند تا به طور «همه‌جانبه» و «جامع» پدیده‌ها را مورد مطالعه قرار دهد.

😊 وقتی اعتقاد داریم که باید پدیده‌ها را بشناسیم، یعنی اول باید به ویژگی‌هاشون پی ببریم؛ مثلاً در مورد ظرفیت‌های بیابان باید برونیم خاک‌ها در نواحی بیابانی چه ویژگی‌هایی دارن؟ به دلیل تغییر زیاد شور هستن و مقدار املاحشون زیاده و ...

در بیابان پوشش گیاهی متراکم وجود نداره و اکثر گیاهانش برون برگ هستن یا برگ‌های کوچک و روغنی دارن یا اصلاً به پای برگ، خار دارن. ولی همه‌شون ریشه‌های بلندی دارن.

اون وقت باید دید توی بیابان بین این پدیده‌ها چه ارتباطی وجود داره؟

می‌تونیم از نمودمون سؤال کنیم «اگر بوته‌های خار رو در بیابان از بین ببرن» چه اتفاقی می‌افته؟

✓ حالا می‌بینیم با داشتن دید ترکیبی چه‌هویی می‌تونیم به ظرفیت‌های محیطی پی ببریم و اون وقت از محیط استفاده کنیم.

به همه دوستانم سلام من رو هم برسون!

سؤال‌های امتحانی

۱- در جای خالی عبارت مناسب را بنویسید.

الف) واژه جغرافیا برای اولین بار توسط ارائه شد.

ب) واژه جغرافیا شامل کلمات و است.

پ) در هر مکان، پدیده‌های مختلفی وجود دارند که بر یکدیگر و به نوبه خود

ت) دو عامل مهم در علم جغرافیا، و است.

ث) محیط طبیعی مجموعه‌ای است.

۲- جملات سمت راست را به شکل صحیح به عبارت‌های سمت چپ مربوط کنید.

ستون دوم	ستون اول
۱- هندسه	الف) از فنون جغرافیایی به شمار می‌رود.
۲- جمعیت‌شناسی	ب) جغرافیای رفتاری و فرهنگی از آن بهره می‌برد.
۳- انسان‌شناسی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی	
۴- سنجش از دور و GIS	

۳- کدام گزینه در ارتباط با دانش جغرافیا نادرست است؟

۱) علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط با هدف بهبود زندگی انسان است.

۲) با هدف شناسایی پیکره طبیعی کره زمین به انسان کمک می‌کند تا زندگی بهتری داشته باشد.

۳) انسان و محیط دو عامل مهم در دانش جغرافیا به شمار می‌آیند.

۴) به طور همه‌جانبه و جامع، پدیده‌ها را با تمام ویژگی‌های آن‌ها در یک مکان مورد مطالعه قرار می‌دهد.

- ۴- اصطلاحات زیر را تعریف کنید.
 الف) مفهوم مکان
 ب) دید ترکیبی (کل نگری)
- ۵- در مثال‌های زیر نوع عملکرد انسان را با ذکر دلیل تعیین کنید.
 الف) قطع بی‌رویه درختان جنگل
 ب) کشاورزی با الگوی استراحت‌دادن به خاک
 پ) احداث سد روی دامنه‌های کم‌شیب کوهستان
- ۶- چگونه می‌توانیم سطح دانش و آگاهی خود را از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش دهیم؟
- ۷- آیا شناخت از محیط پیرامون می‌تواند سبب بهبود کیفیت زندگی انسان شود؟ چگونه؟
- ۸- چرا دانش جغرافیا از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به شمار می‌رود؟
- ۹- تعریف جغرافیا را از نظر اراتوستن (دانشمند یونانی) بنویسید.
- ۱۰- هدف از مطالعه دانش جغرافیا را بیان کنید.
- ۱۱- مهم‌ترین مفاهیم جغرافیا را نام ببرید.
- ۱۲- انسان چگونه می‌تواند محیط طبیعی را به محیط جغرافیایی تبدیل سازد؟
- ۱۳- علت تغییر شکل مکان‌ها را با ذکر مثال بنویسید.
- ۱۴- در چه شرایطی عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی مثبت است؟
- ۱۵- در چه شرایطی عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی منفی است؟
- ۱۶- چگونه می‌توان عملکرد منفی انسان را در ارتباط با محیط طبیعی به عملکرد مثبت تبدیل کرد؟
- ۱۷- چگونه می‌توان با مطالعه دانش جغرافیا، زندگی بهتری را تجربه کرد؟
- ۱۸- شکل زیر را کامل کنید.

- ۱۹- چرا جغرافی‌دانان در روش مطالعه خود از دید ترکیبی (کل نگری) استفاده می‌کنند؟
- ۲۰- اگر هدف جغرافی‌دانان بررسی توسعه یک شهر باشد، جملات زیر را کامل کنید.
 الف) با تهیه نقشه شهر، به آن پیدا می‌کنند.
 ب) با مطالعه بافت جمعیت شهر، و را حدس می‌زنند.
 پ) با مطالعه میزان منابع آب شهر، را پیش‌بینی می‌کنند.

پاسخ سؤال های امتحانی

۱- انسان از ابتدا سعی داشته تا نیازهای خود را در ارتباط با محیط برطرف کند و بررسی این ارتباط از طریق دانش جغرافیا صورت می‌گیرد.
۹- به نظر اراتوستن، دانش جغرافیا، علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان است.

۱۰- دانش جغرافیا، علم بررسی ارتباط متقابل انسان و محیط با هدف بهبود زندگی انسان است.

۱۱- (۱ مکان ۲) روابط متقابل انسان و محیط
۱۲- انسان با داشتن هوش و استعداد و در اختیار داشتن فناوری‌های جدید قادر است از محیط پیرامون بهره‌برداری کند و برای رفع نیازهای خود محیط را تغییر دهد و محیط طبیعی را به محیط جغرافیایی تبدیل کند.

۱۳- روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پدیده‌ها در مکان به صورت جریانی پیوسته ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود. برای مثال در یک روستا، خاک، آب، سرمایه، نیروی انسانی و ... بر نوع اشتغال ساکنین آن روستا تأثیر می‌گذارد.

۱۴- در صورتی که با درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازهای خود با محیط در ارتباط باشد.

۱۵- اگر برای رفع نیاز و رسیدن به خواسته‌های خود، نگاه سودجویانه داشته باشد.

۱۶- با شناخت توان و درک ظرفیت محیط

۱۷- شناخت توان و ظرفیت‌های محیطی از طریق دانش جغرافیا صورت می‌گیرد؛ بنابراین جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۱۸- محیط جغرافیایی = محیط طبیعی + محیط اجتماعی (انسان)
۱۹- دید ترکیبی به جغرافیای دان کمک می‌کند تا به طور همه‌جانبه و

جامع، پدیده‌ها را با تمام ویژگی‌های آن‌ها در یک مکان مورد مطالعه قرار دهد.

۲۰- الف) دیدی همه‌جانبه

ب) میزان رشد - امکان مهاجرت‌پذیری آن

پ) امکان توسعه شهر

۱- الف) اراتوستن

ب) زمین (GEO) - ترسیم (Graphy)

پ) تأثیر گذاشته - از هم تأثیر می‌پذیرند.

ت) انسان - محیط

ث) متعادل

۲- الف) «۴» (سنجش از دور)

ب) «۳» (انسان‌شناسی - روان‌شناسی - جامعه‌شناسی)

۳- گزینه «۲» زیرا در دانش جغرافیا صرفاً ویژگی‌های طبیعی کره زمین مورد مطالعه قرار نمی‌گیرد؛ علاوه بر آن به انسان و ویژگی‌های او نیز توجه می‌شود؛ سپس ارتباط میان انسان و محیط، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۴- الف) بسیاری از فعالیت‌های انسان در «جا» و «محل معینی» انجام می‌شود که به آن مکان می‌گویند؛ مانند خانه، مزرعه، مدرسه.

ب) بررسی همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها، با تمام ویژگی‌های آن‌ها در یک مکان است.

۵- الف) عملکرد منفی، زیرا به ظرفیت محیط توجه نشده و فقط نگاه سودجویانه است.

ب) عملکرد مثبت، زیرا به ظرفیت خاک توجه شده است و از فرسایش خاک جلوگیری می‌شود.

پ) عملکرد مثبت، زیرا درک صحیح از توان‌های کوهستان وجود دارد.

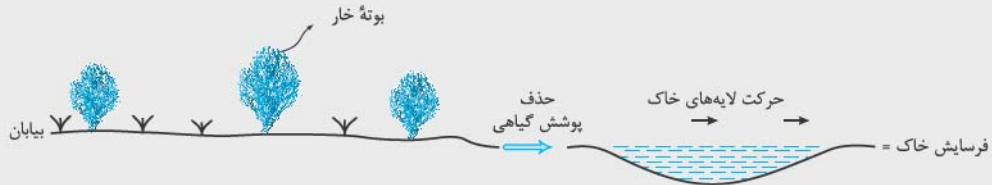
۶- اطلاعات به‌دست‌آمده از کره زمین مانند زیستگاه‌های مختلف آب‌وهوا، رودها و کوه‌ها و حتی مسائل مربوط به آداب و رسوم و نسبت‌ها به ما کمک می‌کند که دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش یابد.

۷- بله، اگر بتوانیم درک صحیحی از محیط پیرامون خود داشته باشیم، قادر خواهیم بود بدون تخریب محیط از آن استفاده کنیم و نیازهای خود را برطرف سازیم. نتیجه آن، بهبود کیفیت زندگی انسان در سراسر کره زمین و در نسل‌های بعد خواهد بود.

۸- می‌توان گفت دانش جغرافیا با خلقت انسان شکل گرفته است. زیرا

درس دوم: روش مطالعه در جغرافیا

در شکل بالا ارتباط میان اجزاء و عوامل محیطی به خوبی دیده می‌شود. چنان‌که می‌بینید، جغرافی‌دانان برای حل مشکل فرسایش خاک و مسائل دیگر از دید ترکیبی (کل‌نگری) استفاده می‌کنند تا بتوانند با استفاده از آن، راه‌حل‌های مناسبی را پیشنهاد کنند. موضوعاتی که در این درس بهتر با آن‌ها آشنا خواهیم شد:

- سوالات کلیدی در جغرافیا (پرسش‌های جغرافیایی)
 - کجا؟
 - چه چیزی؟
 - چرا؟
 - چه کسانی؟
 - چه‌طور؟
 - چه موقع؟

● شیوه مطالعه در جغرافیا

- مراحل پژوهش علمی
 - گام اول: طرح سؤال و بیان مسئله
 - گام دوم: تدوین فرضیه
 - گام سوم: جمع‌آوری اطلاعات
 - گام چهارم: پردازش اطلاعات
 - گام پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

سوالات کلیدی در جغرافیا

زمانی که جغرافی‌دانان با موضوعی روبه‌رو می‌شوند، سؤالاتی در ذهن آنان مطرح می‌شود که به آن‌ها «سوالات کلیدی» یا «پرسش‌های جغرافیایی» می‌گویند.

- این سوالات عبارت‌اند از:
 - کجا؟
 - چه چیزی؟
 - چرا؟
 - چه کسانی؟
 - چه‌طور؟
 - چه‌موقع؟

● کجا؟

اصلی‌ترین پرسش جغرافیایی با کلمه استفهامی «کجا؟» آغاز می‌شود؛ زیرا جغرافی‌دانان معتقدند همه پدیده‌ها در مکان به وقوع می‌پیوندند. سؤال «کجا»، با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده‌ها سروکار دارد. با دیدن تصویر مقابل، اولین پرسش جغرافیایی که در ذهن نقش می‌بندد: این اتفاق کجا رخ داده است؟

● چه چیز؟

چه چیز، «ماهیت هر پدیده یا مسئله» را مورد سؤال قرار می‌دهد. با توجه به تصاویر بالا و روبه‌رو از خود می‌پرسد: چه اتفاقی رخ داده است؟

● چرا؟

«علت وقوع پدیده» را مورد سؤال قرار می‌دهد: چرا این پدیده به وجود آمده است؟

دوستان خوب! معمولاً این پرسش‌ها به ترتیب در ذهن ایثار می‌شن و با طرح هر سؤال، ذهن با معلومات قبلی به اون‌ها پاسخ می‌ده؛ مثلاً با دیدن تصویر اول که به شهر اهواز مربوط می‌شه، ذهن می‌پرسه اهواز کجاست؟ بعد با معلومات فروش پاسخ می‌ده که شهر اهواز در جنوب غربی ایران قرار گرفته. حالا سؤال دوم؛ چه اتفاقی افتاده؟ ذهن دوباره پاسخ می‌ده در جنوب غربی ایران، ریزگردها بیش از حد می‌بار و بهر داره. به همین ترتیب سؤالات دیگه‌ای هم بیان می‌شه و به اون‌ها پاسخ داده می‌شه.

● چه موقع؟

«زمان وقوع پدیده» را مورد سؤال قرار می‌دهد؛ برای مثال در ارتباط با مثال بالا:

چه زمانی پدیده گرد و غبار در شهر اهواز شدت می‌یابد؟

● چه کسی؟ یا چه کسانی؟

حالا سؤال می‌کنیم چه کسانی (یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی) در شکل‌گیری پدیده گرد و غبار اثر داشته‌اند؟

● چه‌طور؟

این سؤال به بررسی «سیر تکوین و تحول پدیده» می‌پردازد.

چه‌طور پدیده گرد و غبار در شهر اهواز شدت پیدا کرده است؟

شیوه مطالعه در جغرافیا

انسان بسیار کنجکاو است و به همین دلیل تلاش می‌کند نسبت به محیط پیرامون و ناشناخته‌های اطرافش آگاهی پیدا کند.

روش‌های علمی مختلف به انسان کمک می‌کند تا بتواند به حس کنجکاوی و شناخت خود از جهان پاسخ دهد.

گام‌های پژوهش جغرافیایی

۱- طرح سؤال و بیان مسئله

۲- تدوین فرضیه

۳- جمع‌آوری اطلاعات

۴- پردازش اطلاعات

۵- نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

😊 عزیزانم! باید هند تا نکته بگم؛ پس خوب توجه کنید؛

۱- مرادلی که به عنوان گام‌های پژوهش جغرافیایی نام بردیم، فقط مخصوص دانش جغرافیا نیست و سایر رشته‌های علمی هم برای پاسخ به مسائلتون می‌تونن از اون‌ها استفاده کنن.

۲- هتماً باید ترتیب رو در نظر بگیرید؛ به خاطر همین، گام‌ها شماره‌بندی شدن.

۳- توی بعضی کتابا ممکنه تعداد گام‌های پژوهش بیشتر و یا کم‌تر باشه؛ ولی نگران نباشین! مرادلی که کتاب شما به شکل گام‌های ۱ تا ۵ مطرح کرده، کامل‌ترینشونه؛ چون یک قائم دکترا فیلی وارد اون‌ها رو نوشتن و از حال و روز بچه‌های ما بافبر بودن. پس با سایر کتابا مقایسه نکنین! و خیالتون راحت باشه!!

طرح سؤال و بیان مسئله

اولین کاری که باید انجام داد طرح سؤال و بیان صحیح مسئله مورد تحقیق است.

مواردی که باید در هنگام طرح سؤال و بیان مسئله در نظر گرفت:

۱- باید مسئله را به صورت روشن و واضح بیان کرد.

۲- بهتر است مسئله به شکل سؤالی نوشته شود (از نوشتن جملات مبهم و کلی و عبارات‌های خبری دوری کنیم).

😊 فراموش نکنیم؛

۱- هتماً به اهمیت مسئله مورد تحقیق توجه کنیم و اون رو در ابتدای پژوهش بنویسیم.

۲- شاید سؤالی که برای ما پیش اومده، قبلاً برای دیگران مطرح شده و به اون پاسخ داده باشن. بنابراین هتماً قبل از شروع پژوهش باید بررسی کنیم و ببینیم آیا سابقه پژوهش در رابطه با سؤال مورد نظر ما وجود داره یا نه؟

تدوین فرضیه

فرضیه به پیشنهادها و خبرهای اولیه‌ای گفته می‌شود که پژوهشگر با توجه به اطلاعات قبلی خود بیان می‌کند. پژوهشگر فرضیه‌ها را براساس دانش، تجربه و سابقه پژوهشی خود بیان می‌کند. هر چه دانش و تجربه پژوهشگر بیشتر باشد، فرضیه بیان شده محکم‌تر خواهد بود.

فرضیه‌ها در پژوهش نقش راهنما را دارند و جهت حرکت فعالیت‌های پژوهشی را تعیین می‌کنند.

😊 یادمون نره؛ در میون گام‌هایی که نام بردم، تدوین فرضیه اساس‌ترینشونه، چون می‌تونه منبر به پیشنهادای فوبی بشه.

جمع‌آوری اطلاعات

جغرافی‌دانان اطلاعات خود را از منابع و روش‌های زیر به دست می‌آورند:

① روش کتابخانه‌ای (مانند کتاب و اطلس‌های جغرافیایی، آمارنامه‌ها، نقشه‌ها و عکس‌های هوایی و تصاویر ماهواره‌ای و ...)

② روش میدانی (مانند مشاهده، مصاحبه و تهیه پرسش‌نامه)

😊 در روش میدانی، پژوهشگر به محیط پیرامون می‌ره یا با سایر افراد مصاحبه می‌کنه؛ اما در روش کتابخانه‌ای (که فقط مخصوص جغرافی‌دانان نیست) نیازی به رفتن به محل مورد مطالعه و پیور ندره.

پردازش اطلاعات

قطعاً بعد از جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات، متوجه می‌شویم بخشی از اطلاعات به‌دست‌آمده در ارتباط با موضوع پژوهش، کاربردی ندارند؛ بنابراین باید حذف شوند. اما آن بخش از اطلاعات ضروری و کاربردی را حفظ و نگهداری می‌کنیم.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

● آخرین مرحله پژوهش است.

● در این مرحله پژوهشگر می‌تواند با تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری‌شده، پاسخ مسئله مورد تحقیق را بیان کند.

● او می‌تواند با دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه خود بپردازد.

😊 نگران نشین!! رز فرضیه به معنای شکست پژوهش و پژوهشگر نیست؛ چون موضوعی رو ثابت می‌کنه و می‌تونه به کسانی که با سؤال مشابه روبه‌رو شده‌اند، پاسخ بده و نزاره اون سؤال دوباره مطرح بشه.

راستی باید یادآوری کنم که شما با استفاده از این مراحل می‌تونید تمام کارهای پژوهشی فودتون رو تو موضوعات مختلف دنبال‌کنین و در انتها اون رو به شکل مقاله ارائه بدین و اگر قبلی با پشتکار باشین در هشواره فوارزمی رتبه بگیرین!

پروزی شما آرزوی قلبی ماست!

سؤال‌های امتحانی

۱- درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید و جملات نادرست را اصلاح نمایید.

(الف) در محیط جغرافیایی، اجزاء و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

(ب) پژوهشگر با توجه به مسائلی که دیگران بیان کرده‌اند، می‌تواند پیشنهاد خود را در چهارچوب مسئله پژوهشی ارائه کند.

(پ) پژوهشگر با تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را به دست می‌آورد.

۲- در جای خالی عبارت مناسب را بنویسید.

(الف) رکن اساسی در مطالعات جغرافیایی بررسی است.

(ب) امروزه برای پاسخ به حس کنجکاوی و شناخت جهان، مختلفی وجود دارد.

(پ) دانش جغرافیا همانند سایر علوم برای رسیدن به پاسخ مسائلی که با آن روبه‌رو است، به و می‌پردازد.

(ت) پژوهشگر برای دستیابی به شناخت، ابتدا باید مسئله خود را به صورت و بیان کند.

(ث) جغرافی‌دانان برای مطالعه و پاسخگویی به سؤالات خود به نیاز دارند.

۳- براساس دانش خود از سؤالات کلیدی در جغرافیا عبارت‌های سمت راست را به طور صحیح به عبارت‌های سمت چپ مربوط کنید:

ستون اول	ستون دوم
● (الف) بررسی سیر تکوین و تحول پدیده	● ۱- چرا؟
● (ب) دلالت بر ماهیت هر پدیده یا مسئله	● ۲- چه موقع؟
● (پ) بررسی علت وقوع پدیده	● ۳- چه چیزی؟
● (ت) فعالیت‌ها و برنامه‌های اثرگذار بر روی پدیده	● ۴- چطور؟
	● ۵- کجا؟
	● ۶- چه کسانی؟

- ۴- سومین گام از مراحل پژوهش جغرافیایی، است.
- (۱) تدوین فرضیه (۲) پردازش اطلاعات (۳) جمع‌آوری اطلاعات (۴) نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
- ۵- در کدام گزینه شکل درست بیان مسئله نشان داده شده است؟
- (۱) آلودگی هوای تهران (۲) هوای تهران آلوده است. (۳) چرا هوای تهران آلوده است؟ (۴) کره زمین و آلودگی
- ۶- عبارت مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید.
- (الف) روش (کتابخانه‌ای - میدانی) در تمام پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
 (ب) برقراری و ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه در روش (کتابخانه‌ای - میدانی) صورت می‌پذیرد.
 (پ) پس از استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات، (پردازش اطلاعات - ارائه پیشنهاد) انجام می‌شود.
- ۷- چرا جغرافی‌دانان با به‌کارگیری دید ترکیبی به مطالعه محیط پیرامون می‌پردازند؟
- ۸- پژوهشگر در بیان مسئله باید چه نکاتی را مورد توجه قرار دهد؟
- ۹- چگونه پژوهشگر پی می‌برد سؤالی که برایش پیش آمده، قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر؟
- ۱۰- چرا فرضیه‌سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؟
- ۱۱- کدام عوامل در بیان فرضیه‌های مختلف توسط پژوهشگر تأثیر می‌گذارند؟
- ۱۲- جغرافی‌دانان اطلاعات خود را از کدام منابع به دست می‌آورند؟ مثال بزنید.
- ۱۳- چرا در صورت ردّ فرضیه، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بیهوده پندارد؟

پاسخ سؤال های امتحانی

- ۱- الف) درست است.
 ب) نادرست است. زیرا پژوهشگر می‌تواند با توجه به مسئله خود پیشنهادهایی را ارائه کند. مسائل مختلفی که دیگران مطرح کرده‌اند، سبب ارائه طرح پژوهشی نمی‌شود.
 پ) درست است.
- ۲- الف) مکان وقوع پدیده‌ها
 ب) روش‌های علمی
 پ) تحقیق - پژوهش
 ت) واضح - روشن
 ث) اطلاعات
- ۳- الف) ← ۴ (چه طور؟)
 ب) ← ۳ (چه چیزی؟)
 پ) ← ۱ (چرا؟)
 ت) ← ۶ (چه کسانی؟)
- ۴- گزینه «۳» (جمع‌آوری اطلاعات)
 ۵- گزینه «۳» چرا هوای تهران آلوده است؟ مسئله به شکل پرسشی بیان شده است.
- ۶- الف) کتابخانه‌ای (ب) میدانی (پ) پردازش اطلاعات
 ۷- زیرا در محیط جغرافیایی، میان اجزاء و عوامل محیطی ارتباط متقابل وجود دارد.
 ۸- ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند. بهتر است صورت مسئله به شکل سؤالی نوشته شود و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.
 ۹- با مطالعه پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران، نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند.
 ۱۰- زیرا فرضیه‌ها در هر پژوهش نقش راهنما را دارند و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود، جهت می‌دهند.
 ۱۱- بیان فرضیه به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی پژوهشگر بستگی دارد.
 ۱۲- روش کتابخانه‌ای (مثل اطلس‌های جغرافیایی، عکس‌های هوایی و ...) - روش میدانی (مشاهده - مصاحبه و ...)
 ۱۳- زیرا این پژوهش با آن‌که رد شده است، می‌تواند به کسانی که با سؤال مشابه یا همین سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری کند.

